

BURCHARD ELIAS

In memoriam Cor van den Braber (1937-2022)¹

FLEHITE HISTORISCH
JAARBOEK 2023

Op het gebied van de monumentenzorg kent Amersfoort een bewogen geschiedenis. Bij Cors aantreden als hoofd van het bureau Monumentenzorg in 1972 was het weer raak. Toen speelde de vraag of er niet een forse doorbraak moest komen voor het verkeer, dwars door het centrum van de stad. Uiteindelijk was niet alleen een groot deel van de bevolking maar ook een politieke meerderheid tegen de doorbraak. De plannen verdwenen definitief van tafel. Langzamerhand kwam de binnenstad ook in een steeds positiever daglicht te staan en drong het besef door dat een woning in het centrum nog zo slecht niet was. Ook andere ontwikkelingen droegen daar toe bij. Mede dankzij de in 1971 opgerichte Junior Kamer Eemland was in datzelfde jaar Stadsherstel Amersfoort tot stand gekomen. Dat richtte zich op de aankoop, restauratie en verhuur van monumentale panden. Lieve Vrouwestraat 6 en 8 waren daar een eerste voorbeeld van. Daarnaast speelde als vanouds ook de Oudheidkundige Vereniging Flehite een belangrijke rol bij de bescherming van de oude monumenten. Cor was daarvan van 1976 tot 1996 bestuurslid; hij ontving in 2004 de penning van deze vereniging voor zijn zorg voor de Amersfoortse monumenten en zijn publicaties daarover.

De juiste man op de juiste plaats

Cor was door de geschetste ontwikkelingen, zijn karakter en zijn kennis de ideale man om in Amersfoort aan de slag te gaan en zich in te zetten voor een grondig herstel van de vele monumenten in de binnenstad. Hij wist zich steeds te omringen door bekwame medewerkers die hij alle ruimte gaf. Het bureau Monumentenzorg werd professioneel gereorganiseerd zoals voorgesteld in de nota *Vooruitstrevend behoud* (1979). Een en ander resulteerde in een goede documentatie met veel foto's van Cor, die ook een kundig fotograaf was. Speciale aandacht kwam er ook voor de monumenten van na 1850, waarvoor Max Cramer werd aangetrokken. Tevens werd er een aparte archeologische dienst in het

◀ Cor met zijn medewerkers, 2000.

Archief Eemland MOAoo1008168, foto Monumentenzorg

▲ Cor bij zijn afscheid in 2002.
Archief Eemland MOA001008171,
foto Monumentenzorg.

leven geroepen, onder leiding van Monique Krauwer. Belangrijk was ook dat de binnenstad in 1984 beschermd stadsgezicht werd.

Een terugblik

Bij Cors 25-jarig jubileum als hoofd van het bureau Monumentenzorg in 1997 werd een overzicht gegeven van de belangrijkste monumenten waarvan de restauratie door hem begeleid was. Het werd een indrukwekkende lijst met bijvoorbeeld Museum Flehite, de Beiaardschool, de Koppelpoort, de Elleboogkerk, de Sint-Franciscus Xaveriuskerk, de Vis-

markt, de Onze-Lieve-Vrouwetoren, het Kapelhuis, het Observantenklooster en tal van Muurhuizen.

Heel bijzonder was dat Cor de resten van het Observantenklooster geheel van de ondergang heeft gered. Van rijkswege was toestemming voor afbraak gegeven, omdat het ruïneuze complex te zeer zou detoneren bij het nieuwe stadhuis. Cor stelde dat hij voor de sloop wel eerst opmetingen van de restanten van het klooster moest maken. Het werd waarschijnlijk een van de heel weinige keren dat het verdwijnen van stukken in een ambtelijke bureaulade goed heeft uitgepakt.

Nieuwe monumenten

Cor was ook verantwoordelijk voor een aantal min of meer nieuwe en echt nieuwe monumenten. Een speciale belangstelling had hij voor de oude omwalling van de stad die in de 19e eeuw grotendeels was afgebroken. Zo realiseerde hij de reconstructie van de stadsmuur bij Achter de Kamp.

Op de Hof werden in 1992 de fundamenteën van een fontein gevonden. Cor ontwierp hiervoor een hardstenen opbouw en een roestvrije afsluiting met een door zijn vriend en beeldhouwer Ton Mooij ontworpen kop van een Wildeman. Ook werd de fonteinfunctie in ere hersteld. Cor maakte eveneens een totaal nieuw monument op de Hof: een *jaquemart*, een torentje op het dak van de Boterbeurs. Op de hele uren komt de draak tevoorschijn om gedood te worden door Sint-Joris. Het speelwerk zorgt dan voor passende klanken.

Publicaties

Tal van grotere en kleinere artikelen verschenen van zijn hand. En ook na zijn pensionering bleef hij publiceren. Onder meer in de *Kroniek* over Jasper van Wittel en het jaarboek *Flehite* over Randenbroek. Maar er waren ook boeken. Als deel 4 in de Amersfortia Reeks verscheen *Amersfoort getekend:*

rondgang door een oude stad (Amersfoort 1985). Met 44 tekeningen van monumenten of onderdelen daarvan en enkele stadsgezichten toonde hij zich niet alleen een heldere verteller, maar legde hij ze ook op artistieke wijze vast. Cor was overigens ook zelf lid van de redactie van deze reeks. Dertien jaar later verscheen als deel 10 in dezelfde serie *Toren door de tijd: bouwen en restaureren in pelgrimsstad Amersfoort*. Het was een indrukwekkend relaas van de bouw van de toren en de kerk in de 15e eeuw naar aanleiding van de vondst van het miraculeuze Mariabeeldje en van de daaropvolgende lotgevallen. Zijn derde belangrijke boek was *Gezicht op Amersfoort van Matthias Withoos* (Amersfoort 2003, herdruk 2011). Het schilderij kwam gereed in 1671 en was bestemd voor het stadhuis aan de Hof.

In zijn liefde voor monumenten en andere karakteristieke gebouwen ging Cor soms ver. Met schrijver dezes beklom hij een klein vliegtuigje om samen het boek *Amersfoort vanuit de lucht* (Amsterdam/Bussum 2006) te realiseren.

Na zijn pensionering verschenen nog drie deeltjes in de Miniaturen Reeks van de Amersfoortse uitgeverij Bekking & Blitz: deel 4 *Geveltekens Amersfoort* (2005), deel 13 *Bouwen en versieren: over stijl en ornament* (2007) en deel 43 *Gids voor geveltoeristen* (2010).

Tot slot

Cor van den Braber kwam naar Amersfoort op een moment dat een gruwelijke doorbraak door het centrum van de stad net afgewend werd en de belangstelling voor de oude binnenstad langzaam groeide. Mede daardoor kon hij uitgroeien tot een gerespecteerde en succesvolle monumentenman. Daarbij werd hij ook gesteund door zijn liefhebberde echtgenote. Cor van den Braber verdient met zijn activiteiten een prominente plaats in de geschiedenis van Amersfoort.

¹ Een uitvoeriger versie van dit artikel met noten vindt u op <https://historisch-amersfoort.nl/jaarboeken>.